

Lilia Wetoszka

Niektóre zagadnienia rekonstrukcji organizacyjno-technicznej przemysłu owocowo-warzywnego Lubelszczyzny

---

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H, Oeconomia 7, 93-111

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

LUBLIN — POLONIA
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
ANNALES

VOL. VII, 5

SECTIO H

1973

Institut Ekonomiki Produkcji
Wydział Ekonomiczny UMCS

Lilia WETOSZKA

**Niektóre zagadnienia rekonstrukcji organizacyjno-technicznej
przemysłu owocowo-warzywnego Lubelszczyzny**

Некоторые проблемы организационно-технической реконструкции плодовоовощной промышленности Люблинского воеводства

Some Problems of the Organizational and Technical Reconstruction of the Fruit and Vegetable Industry in the Lublin Province

WSTĘP

Obecna polityka zmierzająca do rozwoju rolnictwa i towarzyszącego mu przemysłu rolno-spożywczego daje zapowiedź gruntownych przemian w tej dziedzinie. Bowiem w wyniku dotychczasowej polityki powstało wiele zaległości, które sukcesywnie trzeba nadrabiać. Każda z 20 branż posiada wieloletnie opóźnienia, zbyt słabe moce produkcyjne, wyeksploatowane maszyny i urządzenia, przestarzałą technologię produkcji i wiele innych niedomagań, które spowodowały stagnację całej gałęzi przemysłu spożywczego. Mówi się teraz odważnie, że w poprzednich latach przemysł spożywczy istniał w budżetach tylko po to, aby gdy zajdzie potrzeba było co skreślać z planów inwestycyjnych, przesuwać na następne lata i uprawiać tak zwane „poślizgi”. W związku z tym ukształtowała się niezbyt korzystna sytuacja dla przemysłu spożywczego. Charakteryzują ją podstawowe wskaźniki gospodarcze przemysłu spożywczego oraz ich udział w całym przemyśle krajowym (tab. 1).

Grupa branż tworzących przemysł spożywczy uczestniczy w ponad 15% w produkcji globalnej i w blisko 18% w produkcji czystej przemysłu. Dochody budżetu państwa pochodzące z przemysłu spożywczego wynoszą ponad 40%, co oznacza, że prawie 70% produkcji czystej tego przemysłu przypada na podatek obrotowy. Wymowne są też porównania w eksporcie.

Tab. 1. Udział przemysłu spożywczego w niektórych wskaźnikach gospodarczych całego przemysłu
The participation of the food industry in some economical coefficients of the whole industry

Wyszególnienie a) maszyny i urządzenia	Przemysł ogółem			Przemysł spożywczy			Udział przemysłu spożywczego w przemyśle ogółem		
	1965 r.	1969 r.	1970 r.	1965 r.	1969 r.	1970 r.	1965 r.	1969 r.	1970 r.
Produkcja global- na (w mln zł w cenach porówn.)	730 453,6	1 017 546,6	1 104 319,2	143 886,5	162 703,6	166 900,8	19,7	16,0	15,1
Produkcja czysta (w mln zł w ce- nach bieżących)	262 070,9	342 180,6	371 242,0	54 676,6	63 030,6	66 443,0	20,9	18,4	17,9
Podatek obrotowy (w mln zł w ce- nach bieżących)	73 816,5	111 663,6	111 557,2	33 111,7	43 287,5	45 816,0	44,9	38,8	41,1
Udział podatku obrotowego w produkcji czy- stej (w %)	28,2	32,6	30,4	60,1	68,7	69,0	—	—	—
Nakłady inwesty- cyjne (w mln zł)	57 470,5	82 091,2	83 047,0	5 023,6	6 538,8	6 511,0	8,7	7,9	7,8
Wartość brutto środków trwa- łych (w mln zł)	648 823,8	862 961,7	936 554,0	3 128,1a	3 616,1a	3 808,9a	12,3a	9,5a	10,3a
	247 884,9a	350 660,9a	384 914,0a	18 843,9a	25 129,7a	26 746,0a	7,6a	7,2a	6,9a
Stożenie zużycia środków trwa- łych (w %)	41,4	41,0	40,6	42,6	42,4	42,8	—	—	—
	51,6a	51,6a	51,3a	58,1a	59,8a	60,4a	—	—	—

Źródło: Rocznik Statystyczny Przemysłu 1970, GUS, Warszawa, tabl. 8/18, 17/27, 3/152, 6/190; Rocznik Statystyczny 1971, GUS, Warszawa, tabl. 9/147, 13/179, 12/178, 9/175, 44/210.

W latach 1966—1970 wyroby przemysłu spożywczego stanowiły 12—15% eksportu krajowego¹ dając około 30% uzysku dewiz.

Z drugiej strony udział omawianej gałęzi w funduszach inwestycyjnych przemysłu nie przekraczał w ostatnich latach 8%², a stopień zużycia środków trwałych, szczególnie maszyn i urządzeń jest znacznie wyższy niż przeciętny dla całego przemysłu³. Czynniki te sprawiły, że udział przemysłu spożywczego w gospodarce kraju zaczął z biegiem lat systematycznie maleć. Wskazuje na to zarówno malejący udział przemysłu spożywczego w strukturze produkcji globalnej przemysłu, jak również niższe tempo wzrostu produkcji globalnej i produkcji czystej tej gałęzi w stosunku do pozostałych. Przemysł spożywczy charakteryzuje się w latach sześćdziesiątych najniższym wskaźnikiem wzrostu wydajności pracy. Dynamika produkcji globalnej przypadająca na 1 zatrudnionego, na 1 robotnika grupy przemysłowej i na 1 robotnikogodzinę na tle przemysłu ogółem przedstawiała się jak w tab. 2.

Tab. 2. Dynamika produkcji globalnej przemysłu spożywczego na tle przemysłu ogółem
The total production dynamics of the food industry on the background of the total industry

Wyszczególnienie	Lata					
	1965	1966	1967	1968	1969	1970
	1960 == 100					
a) Przemysł ogółem	128,1	132,8	137,2	144,8	152,3	165,4
Przemysł spożywczy	106,6	109,0	109,2	109,6	111,6	112,2
b) Przemysł ogółem	129,1	134,6	140,4	148,7	156,6	170,3
Przemysł spożywczy	107,1	109,5	110,1	110,5	112,2	114,4
c) Przemysł ogółem	130,9	136,4	143,7	152,2	162,7	184,2
Przemysł spożywczy	110,4	112,9	113,7	114,9	119,4	121,6

- a) Na jednego zatrudnionego.
b) Na jednego robotnika grupy przemysłowej.
c) Na jedną robotniko-godzinę.

Źródło: Rocznik Statystyczny Przemysłu, GUS, Warszawa 1970, tabl. 1/73. Rocznik Statystyczny 1971, GUS, Warszawa, tab. 10, 24, 26.

Wśród województw o znacznym wpływie na wyniki działalności przemysłu rolno-spożywczego znajduje się również Lubelszczyzna. Partycy-

¹ Rocznik statystyczny, GUS, Warszawa 1971, tab. 5, s. 414.

² Rocznik statystyczny, GUS, Warszawa 1971, tabl. 2, 3, s. 173, tabl. 11, s. 179.

³ Rocznik statystyczny, GUS, Warszawa 1971, s. 176, tabl. 9, s. 198, tabl. 25.

puje ona w około 7% w produkcji globalnej i w 6% w zatrudnieniu. Natomiast struktura przemysłowa samego województwa wskazuje, że udział przemysłu rolno-przetwórczego w produkcji globalnej wynosi ponad 30%.⁴ Jako pochodna podstawowej i wykształconej już funkcji województwa w zakresie produkcji rolniczej przemysł ten będzie wzrastał i rozwijał się nadal, jeśli planuje się rozwój rolnictwa. A to jest sprawa bezsporna. W warunkach, jakie posiada województwo lubelskie, mogłoby ono partycypować w całości przemysłu rolno-przetwórczego kraju, a nie w 7%. Mogłoby stanowić centrum tego przemysłu przyczyniając się wydatnie do intensyfikacji produkcji rolniczej.

Niektóre branże przemysłu rolno-spożywczego osiągnęły pozycję i specjalizację o znaczeniu krajowym. One to właśnie wskutek wieloletnich opóźnień będą miały preferencję w rozwoju. Są to: przemysł chłodniczy, mleczarski, cukrowniczy, owocowo-warzywny i inne. Dziedziny te będą wyrównywały zaległości nie drogą doraźnych inwestycji, lecz w ramach przemysłanych, systematycznych nakładów realizowanych w ciągu wielu lat. W wyniku takiej polityki oprócz odnowy istniejących zakładów powstaną zakłady nowe, bardziej nowoczesne. Jednak te ostatnie wejdą do eksploatacji nie wcześniej, jak za kilka lat. Zatem na razie będzie trwało skrzętne szukanie i wykorzystywanie rezerw bezinwestycyjnego wzrostu produkcji, unowocześnianie produkcji, wprowadzanie nowych maszyn i linii produkcyjnych do istniejących zakładów. Tak ukierunkowana polityka aktualizuje problem rekonstrukcji organizacyjno-technicznej w przemyśle owocowo-warzywnym jako drogi bezinwestycyjnego wzrostu produkcji.

ISTOTA, CEL I ZAKRES REKONSTRUKCJI ORGANIZACYJNO-TECHNICZNEJ

Rekonstrukcja — odtwarzanie, odbudowa dzieła częściowo zniszczonego — w odniesieniu do przemysłu bądź gałęzi czy poszczególnych branż oznacza szeroko pojęty program rozwoju. Według Mariana Czerskiego⁵ pod pojęciem rekonstrukcji rozumiemy:

„[...] stałą genralną przebudowę, rozbudowę i modernizację struktury gospodarki narodowej polegającą na ciągłej analizie, wyborze i realizacji najbardziej racjonalnych, naukowo uzasadnionych, postępowych, najintensywniejszych kierunków rozwojowych branż, gałęzi gospodarczych i regionów.”

Rekonstrukcja gospodarki narodowej — jak wynika z jej określenia — jest procesem ciągłym, rozwijającym się wraz z rozwojem nauki i techniki wraz ze zmianą potrzeb społecznych. Nie może być jednak prowadzona

⁴ Rocznik statystyczny województwa lubelskiego, WUS, Lublin 1970, s. 88.

⁵ M. Czerski: Materiały na konferencję ekonomiki przedsiębiorstw w Wiśle: „Kooperacja gospodarcza w przemyśle”, Wisła, maj 1965, s. 3.

Tab. 3. Bilans surowców owocowych i warzywnych i kierunku zbytu w l. 1965—1985 według szacunku Wojewódzkiej Komisji Planowania Gospodarczego w Lublinie
The balance of fruit and vegetable raw material and the outlet directions in the years 1965—1985, according to the estimations of the Provincial Board of Economic Planning in Lublin

Wyszczególnienie	Wykonanie				P l a n									
	1965 rok		1970 rok		1970	1975 rok		1970	1980 rok		1980	1985 rok		1985
	tony	%	tony	%	1965	tony	%	1965	tony	%	1965	tony	%	1965
W a r z y w a														
Spożycie w stanie świeżym	224 300	75,2	199 300	68,5	88,9	231 700	70,8	103,3	262 500	70,0	117,0	306 500	70,6	136,6
Zapotrzebowanie przemysłu	14 700	4,9	54 200 ^a	18,6	368,1	50 700 ^a	15,5	344,9	53 000 ^a	14,1	360,5	56 700 ^a	13,1	385,7
	—	—	46 746 ^b	16,1	317,9	82 000 ^b	25,1	557,8	55 900 ^b	14,9	380,3	57 342 ^b	13,2	289,9
Wywóz	14 700	4,9	37 200	12,8	253,1	44 900	13,7	305,4	59 600	15,9	405,4	70 900	16,3	482,3
a) eksport	—	—	9 800	3,4	—	12 500	3,8	—	18 400	4,9	—	23 000	5,3	—
b) do innych województw	—	—	28 200	9,7	—	32 400	9,9	—	41 200	11,0	—	47 900	11,0	—
Ubytki i straty	44 500	14,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem warzywa	298 200	100,0	296 700	100,0	97,5	327 300	100,0	109,7	375 100	100,0	125,4	433 900	100,0	145,5
O w o c e														
Spożycie w stanie świeżym	38 500	46,9	61 900	41,8	160,8	91 000	45,9	236,4	111 000	47,6	288,3	141 000	50,9	366,2
Zapotrzebowanie przemysłu	23 700	28,9	54 400 ^a	36,8	229,5	76 000 ^a	38,4	320,7	82 000 ^a	35,2	345,9	88 000 ^a	31,8	371,3
	—	—	47 357 ^b	32,0	199,8	82 060 ^b	41,4	346,2	88 746 ^b	38,1	374,4	91 213 ^b	32,9	386,1
Wywóz	11 100	13,5	31 600	21,4	284,6	31 000	15,7	279,3	40 000	17,2	360,4	48 000	17,3	432,4
a) eksport	—	—	16 600	11,2	—	12 000	6,1	—	15 000	6,4	—	19 000	6,9	—
b) do innych województw	—	—	15 000	10,1	—	19 000	9,6	—	25 000	10,7	—	29 000	10,5	—
Ubytki i straty	8 800	10,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem owoce	82 100	100,0	147 900	100,0	180,1	198 000	100,0	241,1	233 000	100,0	283,8	277 000	100,0	337,4
Ogółem (owoce+warzywa)	380 300	—	438 600	—	115,3	525 300	—	137,8	608 100	—	159,9	710 900	—	186,9

^a szacunkowo wg WKPG; ^b wg planu rozwoju produkcji dla poszczególnych zakładów.

Źródło: Program II etapu rekonstrukcji techniczno-organizacyjnej przemysłu owocowo-warzywnego województwa lubelskiego, Lublin 1968, s. 25 i tab. 24. Materiały na konferencję naukowo-techniczną „Określenie warunków i możliwości rozwoju rolnictwa w woj. lubelskim w latach 1963—1985”, s. 32.

przypadkowo i chaotycznie. Powinna być świadomie rozwijana, aktualizowana i dostosowywana do zmian zachodzących w gospodarce krajowej i zagranicznej w oparciu o prognozy przyszłych potrzeb. Służy temu opracowywanie programów organizacyjno-technicznej rekonstrukcji branż, gałęzi i regionów gospodarczych oraz aktualizacja tych programów.

Pod pojęciem programu rekonstrukcji⁶ rozumiemy „generalne założenia rozwoju branży, gałęzi, regionu obejmujące podstawowe kierunki polityki technicznej, organizacyjnej i ekonomicznej, a więc kompleksowo wszystkie dziedziny działalności”. Celem opracowywania programów rekonstrukcji jest najlepsze zaspokojenie potrzeb społecznych i rozwoju eksportu w drodze maksymalnego wykorzystania wszelkiego rodzaju rezerw w zasadzie bez większych nakładów inwestycyjnych rzeczowych i finansowych. Inwestycje powinny uzupełniać ewentualne różnice zdolności produkcyjnych między przyszłymi potrzebami społecznymi a obecnie istniejącymi zdolnościami produkcyjnymi optymalnie wykorzystanymi w drodze rekonstrukcji. Zatem drogą osiągnięcia założonego przez program rekonstrukcji celu mogą być przedsięwzięcia polegające na renowacji lub modernizacji parku maszynowego, zastosowaniu wysoko wydajnej i efektywnej techniki, technologii, organizacji, specjalizacji i koncentracji produkcji, zmianach organizacyjnych w strukturze zakładów, tworzeniu zrzeszeń ośrodków i kombinatów produkcyjnych itp.

Podstawowym zadaniem programu rekonstrukcji powinno być stworzenie sieci prawidłowo zrejonizowanych źródeł surowcowych i odbiorców, wprowadzenie najbardziej postępowej techniki i technologii w przedsiębiorstwach przemysłowych, które będą wytwarzały wyroby najwyższej jakości. Będą to przedsiębiorstwa celowo skooperowane działające w ramach ogólnokrajowych lub regionalnych organizacji i związków gospodarczych.⁷

Określenie optymalnych warunków wzrostu gospodarczego przez rekonstrukcję branż, gałęzi i regionów gospodarczych stanowi stosunkowo nową metodę wyznaczania dróg rozwoju. Przesłanki zastosowania tej metody wynikają z często przypadkowego przebiegu procesów rozwojowych w okresie pospiesznej odbudowy gospodarki ze zniszczeń wojennych. Odbudowa ta nie była oparta na wieloletnich programach rozwoju przemysłu i gałęzi przemysłu; nie było więc wyznaczonych kierunków rozwoju i proporcji między rozwojem poszczególnych gałęzi.

---

⁶ G. Halak: *Rekonstrukcja branż, gałęzi i regionów gospodarczych*, PWE, Warszawa 1967, s. 16.

⁷ Podstawową jednostką organizacyjną, której program rekonstrukcji uznano za wiodący, stała się branża (Wytyczne w sprawie metod i trybu opracowania programów organizacyjno-technicznej rekonstrukcji branż, gałęzi gospodarki uspołecznionej oraz regionów, M.P. nr 68/1964).

W konsekwencji w strukturze większości związków gospodarczych, w systemie ich funkcjonowania i zarządzania wystąpiło wiele zjawisk obniżających efektywność społecznego gospodarowania. Wprowadzenie do praktyki założeń rekonstrukcji stało się możliwe po wydaniu aktu normatywnego⁸ ustalającego tę jedną z dróg rozwoju gospodarki oraz określającego branże, gałęzie gospodarcze i regiony objęte obowiązkiem programowania rekonstrukcji organizacyjno-technicznej.⁹

Z PROBLMATYKI REKONSTRUKCJI W PRZEMYSŁE OWOCOWO-WARZYWNYM WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

a) Etapy rekonstrukcji organizacyjno-technicznej

Przemysł owocowo-warzywny należy do branż, w których prace w zakresie sprecyzowania koncepcji rozwojowych zostały podjęte stosunkowo wcześniej. Po przebadaniu i przeanalizowaniu w 1963 r. stanu technicznego większości zakładów w kraju, zespół do spraw rekonstrukcji, powołany przez Komisję Ogólnobranżową przy Zjednoczeniu Przemysłu Owocowo-Warzywnego w Warszawie, podjął próbę opracowania wstępnych założeń rekonstrukcji. Mimo swego postępowego jak na ówczesny okres znaczenia, opracowanie to miało charakter jednostronny (wytyczało generalne kierunki inwestycyjne dla przedsiębiorstw zgrupowanych w ośrodkach branżowych) i teoretyczny (brak opracowania kooperacji z rolnictwem, brak powiązania z potrzebami społecznymi, brak określenia deficytu zdolności produkcyjnych).

Większe nasilenie prac w tym zakresie obserwuje się po 1964 r. w wyniku realizacji uchwały w sprawie organizacyjno-technicznej rekonstrukcji branż i gałęzi gospodarki uspołecznionej oraz regionów. Powstają wtedy bardziej dojrzałe opracowania wyznaczające generalne kierunki działalności branży w kraju i w poszczególnych regionach. Konsekwencją ustalonej w tych opracowaniach polityki ogólnobranżowej przemysłu owocowo-warzywnego był w województwie lubelskim program rozwoju na lata 1966—1970, opracowany przez wojewódzki zespół roboczy do

---

⁸ Uchwała nr 225 R.M. z dnia 29 VII 1964 r. w sprawie organizacyjno-technicznej rekonstrukcji branż i gałęzi gospodarki uspołecznionej oraz regionów, M.P. nr 55/1964 oraz Uchwała nr 116 z dnia 14 V 1964 r. o współpracy i koordynacji gospodarczej, M.P. nr 33/1965.

⁹ Zarządzenie Przewodniczącego Komitetu Nauki i Techniki z dnia 28 XI 1964 r. w sprawie określenia branż, gałęzi gospodarczych i regionów objętych obowiązkiem programowania rekonstrukcji organizacyjno-technicznej (M.P. nr 85/1964) nakłada obowiązek opracowania programu w Ministerstwie Przemysłu Spożywczego i Skupu między innymi na przemysł owocowo-warzywny.

spraw rekonstrukcji. Program ten został zweryfikowany i zaktualizowany w 1968 r. w oparciu o monografię przemysłu, nowe osiągnięcia naukowe i techniczne oraz aktualną sytuację przetwórstwa owocowo-warzywnego w regionie. Ostatnia wersja programu organizacyjno-technicznej rekonstrukcji przemysłu owocowo-warzywnego Lubelszczyzny stanowiła wypadkową ogólnej sytuacji gospodarczej województwa oraz aktualnych i przyszych potrzeb kraju i regionu. Objęła ona lata 1967—1985 w podziale na okresy pięcioletnie, począwszy od 1970 r.

b) Celowość rozwoju branży owocowo-warzywnej

Aby program rozwoju mógł być w pełni realny musi przede wszystkim spełniać zasadniczy postulat, jakim jest zaspokojenie zapotrzebowania na wyroby lub usługi danej branży. W przemyśle owocowo-warzywnym normy zaspokojenia zapotrzebowania wyznaczają założenia polityki żywnieniowej państwa oraz tendencje rozwojowe w strukturze spożycia produjących krajów. Brak danych nie pozwala na porównanie aktualnego spożycia w Polsce z innymi krajami. Rok 1960 dla zagranicy i 1965 dla Polski niech stanowi dodatkowy akcent podkreślający dystans w spożywa-

w litrach lub kg na 1 mieszkańca w 1960 r.

Soki owocowe i warzywne:

Szwajcaria	13,8
USA	11,5
Austria	8,6
Polska	0,3
Polska 1965 r.	2,2

Konserwy warzywne:

USA	34,0
Wielka Brytania	9,8
Belgia	7,6
Polska	0,4
Polska 1965 r.	1,2

Kompoty:

Wielka Brytania	6,4
USA	6,2
Holandia	2,7
Polska	0,7
Polska 1965 r.	0,8

Wino:

Francja	141,0
Włochy	105,0
NRF	9,0
Polska	4,8
Polska 1965 r.	5,8

Tab. 4. Dynamika wzrostu produkcji przetworów
The production increase dynamics of fruit and

Wyszczególnienie	1965 r.		1970 r.	
	Produkcja wykonana		% udziału województwa	Plan produkcji województwa
	kraj	województwo		
Wino i miody pitne	146 700	20 500	13,8	20 640
Marmolada i powidła	24 500	2 900	13,4	3 750
Dżemy	35 400	4 800	13,6	5 600
Kompoty i owoce pasteryzowane	26 500	3 300	12,4	5 430
Ogórki konserwowane	21 100	2 300	10,9	5 140
Ogórki kiszone	21 100	5 600	26,5	7 680
Kapusta kiszona	36 100	2 500	6,9	2 320
Koncentrat pomidorowy 30%	4 200	600	14,3	2 750
Płynny owoc	14 500	1 100	7,9	1 100
Nektary	2 600	600	23,0	650
Soki warzywne i pomidorowy	4 000	800	20,0	2 100
Konserwy warzywne	19 300	800	4,1	2 550
Koncentrat owocowy	—	—	—	750
Marynaty	5 800	700	12,1	1 460
Konserwy warzywno-mięsne	—	—	—	1 000
Soki słodzone	7 700	700	8,9	800
Mrożonki	—	—	—	2 000
Inne	—	—	—	4 510

Źródło: *Program II etapu rekonstrukcji techniczno-organizacyjnej przemysł. cz. tabelaryczna, tab. 3.*

niu przetworów owocowych i warzywnych, dzielący nas od bardziej rozwiniętych krajów.¹⁰

Odrobienie zaległości stawia przed przemysłem owocowo-warzywnym niemałe zadania produkcyjne. Zadania te są spotęgowane przez dodatkowe potrzeby eksportowe. Zważywszy, że Polska, a głównie niektóre jej rejony, mają szczególnie korzystne warunki do rozwoju przemysłu owocowo-warzywnego ze względu na istniejącą i potencjalną bazę surowcową, można stwierdzić, że istnieje szansa do zlikwidowania dysproporcji i wszechstronnego zaspokojenia potrzeb w tym zakresie. Jednym z preferowanych wśród dziewięciu zakwalifikowanych do rozwoju województw jest województwo lubelskie.¹¹ Jako rejon typowo rolniczy posiada ono

¹⁰ *Monografia przemysłu owocowo-warzywnego w Polsce*, Warszawa 1968, ZPOW, s. 316.

¹¹ Program organizacyjno-techniczny rekonstrukcji przemysłu owocowo-warzywnego w Polsce, cz. I, ZPOW, Warszawa 1965.

owocowych i warzywnych w układzie asortymentowym
vegetable products in the variety structure

w tonach						
1970 r.	1975 r.		1980 r.		1985 r.	
Wskaźnik wzrostu 1965=100	Plan produkcji woje- wództwa	Wskaźnik wzrostu 1965=100	Plan produkcji woje- wództwa	Wskaźnik wzrostu 1965=100	Plan produkcji woje- wództwa	Wskaźnik wzrostu 1965=100
100,1	21 420	104,5	22 720	110,8	24 720	120,6
129,3	5 000	172,4	5 500	189,6	5 500	189,6
81,2	6 900	143,8	6 900	143,8	6 900	143,7
164,5	7 800	236,3	11 050	334,8	11 150	337,8
223,5	6 030	262,1	9 130	396,9	9 830	407,8
137,1	9 750	174,1	10 450	186,8	10 850	193,8
92,8	2 700	108,0	2 700	108,0	2 700	108,7
458,3	2 800	466,6	3 400	566,6	3 400	566,6
100,0	5 200	472,7	6 200	563,6	6 200	563,6
108,3	2 950	491,7	2 950	491,6	2 950	491,6
262,5	3 000	375,0	3 000	375,9	3 000	375,0
318,7	4 300	537,5	4 300	537,5	4 800	600,0
—	4 800	—	6 300	—	6 300	—
208,6	2 110	301,4	2 800	400,9	2 810	401,4
—	1 000	—	1 000	—	1 000	—
114,3	1 100	157,1	1 100	157,1	1 100	157,1
—	6 000	—	8 000	—	8 000	—
—	3 510	—	4 510	—	4 510	—

stu..., tab. 57; *Monografia przemysłu owocowo-warzywnego*, ZPOW, Warszawa 1968,

dobrze warunki glebowo-klimatyczne oraz stare tradycje uprawowe i przetwórcze. Wzrost produkcji ogrodniczej dla przemysłu w województwie lubelskim jest (i nadal pozostanie) o wiele szybszy niż wzrost mocy przerobowej przedsiębiorstw. Produkcję globalną owoców i warzyw i kierunki zbytu do 1985 r. według szacunku Wojewódzkiej Komisji Planowania Gospodarczego w Lublinie oraz na podstawie planu rozwoju produkcji dla poszczególnych zakładów przedstawiono w tabeli 3.

Biorąc pod uwagę konieczność spożywania pewnej ilości warzyw i owoców w stanie świeżym, przemysłowy przerób owoców, zgodnie z opinią fizjologów, wynosić powinien około 35% ogólnych zbiorów (praktycznie w 1965 r. w województwie lubelskim — 28,9%), warzyw w granicach do 20% (w województwie lubelskim w 1965 r. — 4,9%).¹²

¹² „Gospodarka Planowa” 1971, nr 8, s. 458 (przeciętna dla kraju: warzywa 4,1%, owoce 30,1% w roku 1969).

Tab. 5. Kierunki zbytu przetworów owocowych
The outlet directions of fruit and

Wyszczególnienie	1970 r.			1975 r.	
	Potrzeby rynku lubelskiego	Eksport	Nadwyżka lub brak	Potrzeby rynku lubelskiego	Eksport
Wino i miody pitne	5100	300	15 240	5600	500
Marmolada i powidła	1600	—	2 150	1800	—
Dżemy	1350	350	3 900	1500	500
Kompoty i owoce paste- ryzowane	520	4000	910	1000	6000
Ogórki konserwowe	550	2900	1 690	700	4000
Ogórki kiszone	—	1700	5 980	—	2500
Kapusta kiszona	—	700	1 620	—	1500
Koncentrat pomid. 30%	500	—	2 250	800	—
Płynny owoc	730	—	370	1000	—
Nektary	130	100	420	200	200
Soki warzywne i pomi- dorowy	300	100	1 700	500	250
Konserwy warzywne	150	800	1 600	300	1300
Koncentrat owocowy	—	80	670	—	200
Marynaty	130	400	930	200	700
Konserwy warz.-mięsne	80	70	850	150	150
Soki słodzone	500	130	170	700	250
Mrożonki	—	—	200	—	2000
Inne	230	—	4 280	400	—

Źródło: Program rekonstrukcji techniczno-organizacyjnej przemysłu..., tab. 57.

Dalszym, istotnym problemem jest wywóz surowca poza województwo i straty sięgające 14,9% ogólnych zbiorów. Jeśli dodać do tego nietrwałość surowca, dużą masę objętościowo-wagową i sezonowość występowania, a zatem straty jakościowe, koszty transportu i spiętrzenie przewozów, powstanie globalna suma strat wynikłych z niewłaściwego gospodarowania owocami i warzywami. Celowe więc i słuszne staje się zwiększenie udziału przerobu na lata 1967—1985 w ogólnych zbiorach oraz proporcjonalny wzrost produkcji wyrobów gotowych. Dynamikę wzrostu produkcji i kierunki zbytu przetworów do 1985 r. przedstawiają tabele 4 i 5.

c) Założenia rekonstrukcji przemysłu owocowo-warzywnego Lubelszczyzny

Analiza bazy surowcowej oraz określenie wielkości produkcji przetworów owocowo-warzywnych i kierunków zbytu posłużyło za podstawę do sprecyzowania konkretnych dróg rozwoju i metod gospodarowania.

i warzywnych w latach 1965—1985
vegetable products in the years 1965—1985

1975 r.		1980 r.			1985 r.	
Nadwyżka lub brak	Potrzeby rynku lubelskiego	Eksport	Nadwyżka lub brak	Potrzeby rynku lubelskiego	Eksport	Nadwyżka lub brak
15 320	6000	1000	15 720	6500	1200	17 020
3 200	2200	—	3 300	2500	—	3 000
4 900	1900	700	4 300	2200	1000	3 700
800	2000	8000	1 050	2500	8500	150
1 330	1000	5000	3 130	1200	6000	2 180
7 250	—	4000	6 450	—	5000	5 850
1 200	—	2000	700	—	2000	700
2 000	1200	—	1 200	1500	—	1 900
4 200	1200	—	5 000	1500	—	4 700
2 550	300	500	2 150	500	700	1 750
1 250	600	500	1 900	800	800	1 400
2 700	500	2000	1 800	800	2500	1 500
4 600	—	500	5 800	—	800	5 500
1 210	300	1000	1 500	500	1500	810
700	2200	300	480	300	500	200
150	800	300	—	800	200	—
4 000	—	4000	4 000	—	5000	3 000
3 110	500	—	—	700	—	3 810

Wybór metod gospodarowania uzależniony jest w dużej mierze od specyfiki branży, regionu oraz od stanu organizacyjnego, ekonomicznego i technicznego zakładów.

W tym względzie pomiędzy zakładami województwa lubelskiego występują znaczne dysproporcje. Moce wytwórcze przemysłu składają się zarówno z obiektów dużych i stosunkowo nowoczesnych, będących przeważnie w gestii przemysłu kluczowego, jak również małych i przestarzałych reprezentujących pozostałe piony gospodarcze. Taki stan organizacyjny przemysłu pociąga za sobą dodatkową potrzebę kompleksowego ujęcia problemów rozwojowych branży lub regionu. Wybór optymalnych rozwiązań przy ustalaniu koncepcji rozwojowych, a szczególnie w zakresie postępu technicznego, musi mieć powiązanie ze stanem faktycznym poszczególnych przedsiębiorstw i zakładów.

Studia badawcze poprzedzające opracowanie programu rekonstrukcji organizacyjno-technicznej przemysłu owocowo-warzywnego pozwoliły na

dokładną weryfikację stanu technicznego zakładów.¹³ W wyniku przeprowadzonych badań ustalono kierunki rekonstrukcji technicznej oraz określono strukturę potrzeb inwestycyjnych regionu.

Ze względu na stan techniczny, warunki lokalizacyjne i surowcowe ujęto zakłady w pięć grup rozwojowych: I — zakłady uporządkowane, w budowie i projektowane do budowy; II — zakłady w rozbudowie lub przewidziane do rozbudowy; III — zakłady planowane do gruntownego uporządkowania; IV — zakłady do naturalnego wygaszenia do roku 1980; V — zakłady do likwidacji lub przebranzowania.

Klasyfikację zakładów według charakterystyki technicznej w 1967 r. w poszczególnych pionach organizacyjnych przedstawiono w tabeli 6.

Tab. 6. Klasyfikacja zakładów według charakterystyki technicznej w 1967 r.
The classification of factories according to the technical characteristic in 1967

Pion organizacyjny	grupa I	grupa II	grupa III	grupa IV	grupa V	razem
ZPOW	1	2	1	—	—	4
PPT	2	2	2	—	1	7
CSO	1	6	6	1	1	15
CRS	—	3	—	—	4	7
WZSP	—	1	—	—	—	1
PGR	—	—	2	3	—	5
Lubelskie Przeds. Przem. Drzewnego	—	—	—	1	—	1
Ogółem	4	14	11	5	6	40
Udział w %	10,0	35,0	27,5	12,5	15,0	100,0

Źródło: *Program rekonstrukcji techniczno-organizacyjnej przemysłu...* s. 76—78.

Spośród 40 zakładów prowadzących działalność produkcyjną 25% zostało zakwalifikowanych do unieruchomienia i skreślenia z ewidencji do 1980 r. Zakłady te to zarówno jednostki prowadzące stałą działalność jak i sezonowe punkty przerobu surowca nie mające minimum warunków technicznych i sanitarnych. W wyniku ich likwidacji przewiduje się niewielki ubytek zdolności produkcyjnych w latach 1970—1975 przeważnie w wy-

¹³ W latach 1963—1965 przebadano w Polsce pod względem stanu technicznego 549 zakładów (w województwie lubelskim — 60 zakładów). Zob.: *Program organizacyjno-technicznej rekonstrukcji przemysłu owocowo-warzywnego w Polsce, cz. I*, s. 35; *Program II etapu organizacyjno-technicznej rekonstrukcji przemysłu owocowo-warzywnego województwa lubelskiego*, Lublin 1968, s. 76—79.

robach tradycyjnych. Zdolności produkcyjne zakładów zaplanowanych do likwidacji i udział tych zdolności w całej branży owocowo-warzywnej województwa przedstawia tab. 7.

Tab. 7. Udział zdolności produkcyjnych zakładów przewidzianych do likwidacji w zdolnościach całej branży województwa
The participation of production capacity in the factories due for liquidation in the capacity of the whole provincial branch

Asortyment	Ubytek zdolności produk. w latach 1970-1975 w tonach lub tys. litrów	Udział w zdolnościach branży na dzień 31 XII 1975 r w %
Wino	1000	4,4
Marmolada i powidła	150	2,2
Kompoty	30	0,7
Owoce pasteryzowane	50	1,3
Ogórki konserwowane	80	1,1
Ogórki kiszone	1450	13,5
Kapusta kiszona	60	2,2

Źródło: *Program rekonstrukcji techniczno-organizacyjnej przemysłu...*, tab. 61.

Jednocześnie planuje się przekazanie jedyne go zakładu Wojewódzkiego Związku Spółdzielczości Pracy do pionu Centrali Spółdzielni Ogrodniczych, przez co nastąpi koncentracja zarządzania przemysłem w rękach sześciu gestorów.

Mimo projektowanej likwidacji kilkunastu zakładów program rekonstrukcji przemysłu owocowo-warzywnego województwa zakłada wzrost produkcji (tab. 4) w granicach do 600% we wszystkich asortymentach. Źródłem uzyskania potrzebnych zdolności produkcyjnych będzie pełna realizacja zamierzeń w pozostałych trzech grupach zakładów. Główne postulaty można ująć w dwie zasadnicze grupy: 1) budowa nowych zakładów, 2) rozbudowa i modernizacja zakładów istniejących.

Realizacja zamierzeń inwestycyjnych w zakresie budowy nowych zakładów (Stoczek Łukowski, Janów Podlaski, Kraśnik, Biała Podlaska) zwiększy potencjał produkcyjny o około 15 850 ton, co stanowi 22,4% wzrostu ogółem. Pozostałe 77,6% wzrostu zdolności produkcyjnych do 1985 r. zaplanowano uzyskać zgodnie z wytycznymi programu rekonstrukcji, z modernizacji i rozbudowy zakładów istniejących. Przyrost zdolności produkcyjnych w latach 1967—1985 w układzie asortymentowym przedstawiono w tab. 8.

Wysoki wskaźnik wzrostu, co należy uznać za zjawisko korzystne, cechuje nowe asortymenty, poszukiwane na rynku bądź preforowane przez fizjologów żywienia. Nastąpi zatem wyraźna zmiana w układzie asortymentowym na korzyść takich wyrobów jak: mrożonki (wzrost produkcji od zera do 8 tys. ton), koncentraty owocowe (660%), płynny owoc (554%), nektary (335%), konserwy warzywno-mięsne (500%), warzywne (274%), kompoty (294%). Planuje się natomiast dużą stabilność zdolności produkcyjnych w wyrobach tradycyjnych (wino, marmolada, ogórki kiszone, kapusta kiszona, dżemy, soki słodzone).

Rozbudową i modernizacją zakładów, która ma zapewnić ponad 70% wzrostu zdolności produkcyjnych do 1985 r. objęto następujące węzłowe problemy: a) budowa nowych oddziałów produkcji podstawowej (zamrażalnia w Milejowie, Chełmie, Radzyniu, Tomaszowie) i pomocniczej (wytwórnia puszek w Milejowie, budowa magazynów dla większości zakładów); b) częściowe lub całkowite unowocześnienie parku maszynowego, zastosowanie mechanizacji i automatyzacji produkcji; c) zastosowanie postępowych metod technologicznych; d) wykonanie odbudowy lub remonty obiektów produkcyjnych, e) poprawa stanu dróg dojazdowych i wewnętrznych; f) budowa oczyszczalni ścieków dla większości zakładów.

W kompleksie spraw modernizacyjnych odrębne, a tylko pozornie mało znaczące zagadnienie stanowi ilość oraz jakość opakowań. W zakresie ilości przemysł owocowo-warzywny boryka się z ciągłymi niedostatkami, a to odwraca uwagę od jakości. Niektóre przedsiębiorstwa przemysłu owocowo-warzywnego województwa lubelskiego skarżą się na brak zbytu pewnych wyrobów. Natomiast z polemiki między przemysłem i handlem wynika, że chodzi nie o nasycenie rynku tymi wyrobami, lecz o dostarczenie ich w małych, jednorazowych opakowaniach, które niestety są bardzo rzadkie. Obecnie krajowa produkcja opakowań jest niewystarczająca. Próby importu często zawodzą, a krajowe przemysły współpracujące (chemiczny, papierniczy i inne) nie rozwiązały tego problemu. Program rekonstrukcji przemysłu owocowo-warzywnego słusznie zakłada, jako jedno z ważnych zagadnień, budowę wytwórni puszek w Milejowie.

Omówione powyżej zagadnienia rekonstrukcji wraz z budową nowych zakładów pozwoliły na określenie potrzeb inwestycyjnych przemysłu. Wysokość nakładów na lata 1967—1985 sprecyzowano na poziomie 920 745 tys. złotych. Strukturę potrzeb inwestycyjnych przemysłu owocowo-warzywnego w województwie lubelskim w latach 1967—1985 przedstawiono w tab. 9.

Głównym kierunkiem inwestowania do 1985 r. będzie modernizacja i rozbudowa zakładów. Zaplanowane przedsięwzięcia modernizacyjne będą mieć wskaźnik kapitałochłonności znacznie niższy niż nakłady na

Tab. 8. Przyrost zdolności produkcyjnych w latach 1967—1985 w układzie asortymentowym
The production capacity growth in the years 1967—1985 in the variety structure

Asortyment	Stan zdolności produkcyjnych na 1 I 1967	Przyrost do 1970 r.		Stan zdolności produkcyjnych na 31 XII 1970	Przyrost do 1975 r.		Stan zdolności produkcyjnych na 31 XII 1975	Przyrost do 1980 r.		Stan zdolności produkcyjnych na 31 XII 1980	Przyrost do 1985 r.		Stan zdolności produkcyjnych na 31 XII 1985	Przyrost zdolności produkcyjnej w latach 1967—1985			Wskaźnik wzrostu 1985 1967
		Ogółem	w tym: z nowych inwestycji		Ogółem *	w tym: z nowych inwestycji		Ogółem	w tym: z nowych inwestycji		Ogółem	w tym: z nowych inwestycji		Ogółem	w tym: z nowych inwestycji	z modernizacji i rozbudowy	
Wino	21 900	—	—	21 900	800	—	22 700	1 300	—	24 000	1500	—	25 500	3 600	—	3 600	116,4
Marmolada i powidła	5 600	—	—	5 600	1 250	1 000	6 850	250	—	7 100	—	—	7 100	1 500	1 000	500	126,7
Dżemy	5 500	—	—	5 500	1 200	—	6 700	—	—	6 700	—	—	6 700	1 200	1 000	200	121,8
Kompoty	2 260	600	300	2 860	1 890	—	4 750	1 800	400	6 550	100	—	6 650	4 390	700	3 690	294,2
Owoce pasteryzowane	1 690	920	500	2 610	1 040	—	3 650	850	200	4 500	—	—	4 500	2 810	700	2 110	266,2
Ogórki konserwowane	4 210	1330	1040	5 540	1 640	—	7 180	2 200	1000	9 380	300	—	9 680	5 470	2 040	3 430	229,9
Ogórki kiszona	7 480	200	—	7 680	3 070	—	10 750	700	—	11 450	400	—	11 850	4 370	—	4 370	158,4
Kapusta kiszona	2 320	—	—	2 320	440	—	2 760	—	—	2 760	—	—	2 760	440	—	440	114,6
Koncentrat pomidorowy 30%	2 700	—	—	2 700	—	—	2 700	600	600	3 300	—	—	3 300	600	600	—	122,2
Płynny owoc	1 300	—	—	1 300	4 900	2 500	6 200	1 000	—	7 200	—	—	7 200	5 900	2 500	3 400	554,8
Nektary	900	—	—	900	2 300	1 500	3 200	—	—	3 200	—	—	3 200	2 300	1 500	800	355,5
Soki i konserwy pomidorowe	1 100	1000	—	2 100	900	500	3 000	—	—	3 000	—	—	3 000	1 900	500	1 400	272,8
Konserwy warzywne	1 750	800	—	2 550	950	—	2 500	800	—	4 300	500	—	4 800	3 050	—	3 050	274,3
Fasola szparagowa	1 000	—	—	1 000	200	—	1 200	—	—	1 200	—	—	1 200	200	—	200	120,0
Koncentrat owocowy	1 000	—	—	1 000	4 100	1 500	5 100	1 500	—	6 600	—	—	6 600	5 600	1 500	4 100	660,0
Marynaty	750	710	560	1 460	650	—	2 110	700	250	2 810	—	—	2 810	2 060	810	1 250	374,6
Konserwy warzywno-mięsne	200	800	300	1 000	—	—	1 000	—	—	1 000	—	—	1 000	800	300	500	500,0
Soki słodzone	800	—	—	800	300	—	1 100	—	—	1 100	—	—	1 100	300	—	300	137,5
Mrożonki	—	2000	—	2 000	4 000	2 000	6 000	2 000	500	8 000	—	—	8 000	8 000	2 500	5 500	—
Inne	1 410	—	—	1 410	2 100	—	3 510	1 000	—	4 510	—	—	4 510	3 100	—	3 100	309,9
Razem	63 870	8360	2900	72 230	34 550	10 000	103 960	14 700	2950	118 660	2800	—	121 460	57 590	15 850	41 740	190,1
Wskaźnik w %	—	100,0	35,9	—	100,0	28,9	—	100,0	20,0	—	100,0	—	—	100,0	27,8	72,2	—

* Po uwzględnieniu ubytku wskutek likwidacji zakładów.

Źródło: Program rekonstrukcji techniczno-organizacyjnej przemysłu..., tab. 59—61.

Tab. 9. Struktura nakładów inwestycyjnych przemysłu owocowo-warzywnego w woj. lubelskim w latach 1967—1985
The structure of the fruit and vegetable factory capital expenditure in the Lublin province in the years 1967—1985

Wyszczególnienie	Nakłady w latach 1967—1985 w tys. zł	% udziału	Przyrost zdolności produkcyjnej w latach 1967—1985	Wskaźnik kapitałochłon- ności w zł/tonę	Nakłady do 1970 roku w tys. zł	% udziału	
Budowa nowych zakładów	222 876	24,2	15 850	14 061,5	32 876	16,6	
Modernizacja i rozbudowa istniejących	477 888	51,9	41 740	11 449,5	166 588	83,4	
R a z e m	700 764	76,1	57 590	—	199 464	100,0	
Inwestycje towarzyszące	220 000	23,9	—	—	—	—	
Ogółem województwo	920 764	100,0	57 590	—	199 464	100,0	
K r a j	—	—	—	—	1 829 900	—	
						% udziału województwa 10,9	

Z r ó d ł o: Program rekonstrukcji techniczno-organizacyjnej przemysłu..., tab. 63—65.

nowe budownictwo. Przy zaangażowaniu 51,9% nakładów udział wzrostu zdolności produkcyjnych wyniesie 72,2%.

Przemysł owocowo-warzywny należy do kapitałochłonnych. Wysokie stosunkowo wskaźniki kapitałochłonności wynikają z kosztownego, nowoczesnego umaszynowania oraz dużych zaniedbań zakładów w zakresie modernizacji.¹⁴

Nakłady w wysokości 220 mln. zł przeznaczone są na budowę w latach 1970—1980 wytwórni puszek przy Lubelskich Zakładach Przemysłu Owocowo-Warzywnego w Milejowie oraz powstanie huty opakowań szklanych.

Rozważania na temat programowania rekonstrukcji organizacyjno-technicznej w przemyśle owocowo-warzywnym należałoby rozszerzyć o zagadnienia organizacyjne, które bez wątpienia są bogatym źródłem rezerw produkcyjnych. Mimo dużej rangi tego problemu nie został on w opracowanym programie należycie doceniony. Ogranicza się w zasadzie do kilku wycinkowych sugestii, wyrażających tendencje do ograniczenia liczby jednostek organizacyjnych poprzez tworzenie przedsiębiorstw wielozakładowych oraz zmniejszenie liczby pionów zarządzających przemysłem. Tymczasem wiadomo, że w problematyce rekonstrukcji organizacyjnej tkwi nadal szereg racjonalnych, nie wykorzystanych dotąd efektów. Osiągnąć je można przez celowe zmiany podporządkowania zakładów, komasację przedsiębiorstw, przez specjalizację produkcji i właściwą kooperację między zakładami oraz podejmowanie wspólnych przedsięwzięć gospodarczych. Spośród całego szeregu drobnych zakładów i „zakładzików” znaczenie niektórych z nich jest wyjątkowo małe. Mimo postulatów zlikwidowania do 1970 r. jedenastu zakładów przerwanie produkcji nastąpiło tylko w trzech z nich. Zlikwidowano dwa małe zakłady należące do Centrali Spółdzielni Ogrodniczych w Krasnymstawie i w Janowicach koło Zamościa oraz pulpiarnię w Górze Puławskiej.¹⁵ Wiąże się to z kolei z ciągłym oddalaniem w czasie budowy zakładu w Kraśniku, przewidzianego jako bufor umożliwiający przerób nadwyżek surowcowych Lubelszczyzny. Podobnie przeciąga się sprawę rozbudowy i modernizacji innych zakładów — zmiany te zaplanowano w 22 zakładach, a zrealizowano tylko w 14. Mimo słuszych pociągnięć, jak połączenie Chełma, Zagłoby i Milejowa w jedno wielozakładowe przedsiębiorstwo, większość postulatów programu realizowana jest ze znacznym opóźnieniem.

Bez wątpienia duży wpływ wywarła tu polityka prowadzona przez

¹⁴ Wskaźnik kapitałochłonności w okresie lat 1966—1970 dla branży owocowo-warzywniej ogółem wynosił 8522,4 zł/tonę. „Biuletyn Informacyjny Przemysłu Owocowo-Warzywnego”, ZPOW, Warszawa 1968, nr 2, s. 18.

¹⁵ *Analiza działalności gospodarczej przemysłu owocowo-warzywnego w skali branży, za rok 1970*, ZPOW, Warszawa 1971, tab. 8; *Program rekonstrukcji przemysłu owocowo-warzywnego województwa lubelskiego*, Lublin 1964, s. 21—22.

szereg lat w stosunku do przemysłu spożywczego. Jej wyrazem były ciągle ograniczenia w przydziale funduszy inwestycyjnych i często przegrywane przetargi na rzecz potrzeb innych branż i regionów. Ponadto specyfika branży (sezonowość, zależność urodzaju od czynników atmosferycznych) wymaga bardzo dużej elastyczności w programowaniu rozwoju.

Należy jednak wykorzystać każdą szansę, by przemysł owocowo-warzywny nie hamował rozwoju rolnictwa, lecz przeciwnie — aby zapotrzebowanie na jego przetwory co do ilości, asortymentu i jakości było w pełni zaspokajane.

РЕЗЮМЕ

Настоящая экономическая политика, направленная на развитие сельского хозяйства и промышленности, предвещает большие перемены в этих областях. Люблинское воеводство, также как и некоторые другие воеводства, особенно заинтересовано в развитии тех отраслей, которые имеют большое значение для всей страны. К этим отраслям относится постоянно борющаяся с большими трудностями плодоовощная промышленность, базирующаяся в основном на устаревших, преобразованных предприятиях. Недостаточно развитый производственный потенциал приводит к тому, что ежегодно из воеводства вывозятся 10—40 тыс. тонн овощей и фруктов.

В настоящее время, когда новые, более современные предприятия, способные переработать большую часть имеющихся излишков сырья, не построены, следует использовать каждый шанс увеличения производственной мощности действующих уже предприятий.

Один из этих шансов — это организационно-техническая реконструкция промышленности путем разработки программ и приспособление их к актуальным и будущим потребностям района и страны. Исходным пунктом в разработке программы реконструкции плодоовощной промышленности было изучение большого числа этого типа предприятий не только в Люблинском воеводстве, но и во всей стране.

В результате этих исследований были установлены направления в развитии плодоовощной промышленности в 1967—85 гг. и установлены пятилетние периоды (начиная с 1970 г.).

В первом пункте программы предусматривалась ликвидация 25% всех предприятий и пунктов переработки сырья, не имеющих минимума технических и санитарных условий, и концентрация управления в руках 6-ти управляющих.

Несмотря на ликвидацию нескольких предприятий, программа предусматривает рост продукции всех ассортиментов путем строительства новых предприятий, а также путем модернизации и расширения уже

существующих. Строительство новых предприятий увеличит производственный потенциал на 22,4%, забирая при этом 16,6% капиталовложений, а модернизация и расширение старых, осуществленные ценой 83,4% капиталовложений вызовет рост производственной мощности на 77,6%. При этом модернизация характеризуется более низким коэффициентом капиталоемкости. Одновременно значительно расширится ассортимент продуктов.

Вследствие постоянного дефицита упаковочного материала предусматривается также строительство фабрики, производящей жестяные банки для консерв и стеклянную упаковочную посуду.

Богатым источником производственных ресурсов являются, несомненно, решенные организационные вопросы, которые в разработанной программе не были достаточно полно оценены. Проблемы организации и управления предприятиями были представлены несколькими отрывочными мыслями о необходимости ограничить число организационных единиц путем образования комплексных предприятий уменьшения числа отделов, управляющих промышленностью.

SUMMARY

The economical policy of the State aimed at the development of agriculture and the agricultural-food industry prognosticates far reaching changes in this field. Beside others, the Lublin province, having good conditions for development in this respect, is especially interested in the future picture of the agricultural-food industry and first of all of its branches which have gained a position and specialization of national importance. Among these branches there is the fruit and vegetable industry which is continuously struggling with serious difficulties and is based in a large degree on outdated factories which have been adapted. An inadequately developed processing potential, each year leads to the transportation of 10—40 thousand tons of fruit and vegetables to other provinces.

Until — in result of the present policy — new and more modern factories are built and can process a greater part of the up-to-date excess of raw material, every chance of increasing the processing potential should be taken.

The technical — organizational reconstruction of the industry through working out programmes and adapting them to the present and future needs of the region and country is one of the possible ways of improvement. Research studies carried out in most of the factories in the country and the Lublin province were the starting point for working out the reconstruction programmes for the fruit and vegetable industry.

In result, the directions of changes for the years 1967—85, divided into 5 year periods commencing from 1970 were determined.

The first item of the programme speaks of the liquidation of 25% of factories and seasonal raw material processing points which do not have the minimum technical and sanitary conditions and of the concentration of management in the hands of six managers.

In spite of the projected liquidation of a dozen or so factories, the reconstruction programme assumes the increase of production in all varieties through the building of new factories or by the modernization and extension of existing factories. The building of factories will increase the production potential by 22.4% absorbing 16.6% of the capital expenditure, while the modernization and extension carried out at the cost of the remaining 83.4% of the expenditure will course an increase in the production capacity of 77.6%. At the same time the accepted modernization undertakings, are characterized by a significantly lower capital absorption rate. This will be accompanied by changes in the variety structure in favour of new products (frozen food, fruit extracts, liquid fruit, nectares, tinned vegetables and meat and others).

Because of the continuous lack in wrappage, the building of a tin factory and a glass works for class containers has also been projected.

Organizational improvements are a rich source of production reserves, however they were not duly appreciated in the worked out programme. The mentioned problem was confined to a few fragmentary suggestions, expressing the tendency to limit the number of organizational units through the creation of multi-factory establishments and to decrease the number of management centres of this industry.